

УДК 378.147.73

ДУДОРОВА Л.

Київський національний університет технологій та дизайну

ЗАСОБИ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ТУРИЗМУ

Мета. Обґрунтування педагогічних умов використання інноваційних технологій як засобу формування професійно-методичної компетентності майбутніх фахівців з туризму.

Методика. Аналізується проблема впровадження засобів інноваційних педагогічних технологій у професійно-методичну підготовку майбутніх менеджерів туризму. Основу інноваційних процесів в освіті складають: проблема вивчення, узагальнення і поширення передового педагогічного досвіду та проблема впровадження досягнень психолого-педагогічної науки в практику.

Результати. Розглянуто найбільш пріоритетні і перспективні напрями та методи використання інноваційних педагогічних технологій, що позитивно впливають на формування методичної компетентності майбутніх менеджерів туризму.

Наукова новизна. Виділено модульно-розвивальне навчання, засоби інформаційно-комунікаційних технологій, метод проектів.

Практична значимість. Особистісно-орієнтовані педагогічні технології забезпечують професійну і соціальну мобільність майбутнього фахівця, його конкурентоспроможність на ринку праці.

Ключові слова: педагогічні технології, менеджер туризму, кредитно-модульна система, метод проектів, підготовка.

Сучасні умови пред'являють нові вимоги до професійної підготовки нової генерації фахівців в галузі туризму. Оволодіння сучасними педагогічними технологіями стає пріоритетним спрямуванням у туристичній освіті спеціалістів високої кваліфікації і, зокрема, майбутніх менеджерів туризму. У сучасному суспільстві, що динамічно розвивається, необхідно прагнути до забезпечення випереджальної підготовки майбутніх спеціалістів. У системі освіти в галузі туризму винятково важливого значення набуває професійно-методична підготовка майбутніх фахівців з туризму, яка обумовлює впровадження технологічно-обґрунтованих, інноваційних підходів в процес їх навчання у ВНЗ з метою одержання такого рівня професіоналізму, завдяки якому він стане конкурентоспроможним на ринках праці й успішно буде працювати у всіх ланках туристичного руху. Саме тому, на нашу думку, формування професійно-методичної компетентності майбутніх менеджерів туризму уможливорюється завдяки використанню інноваційних педагогічних технологій.

Аналіз останніх досліджень і науково-методичної літератури показує, що проблемі впровадження інноваційних педагогічних

технологій у вищу туристичну освіту присвячено чимало теоретичних і експериментальних праць вітчизняних і зарубіжних педагогів. Окремі питання цієї проблеми вже розкрито в працях Л. Харченко, О. Тимошенко, Л. Сущенко, М. Степко, І. Богданової, Т. Ротерс, Р. Клопова, П. Петрова та ін.

Метою дослідження – є обґрунтування педагогічних умов використання інноваційних педагогічних технологій як засобу формування професійно-методичної компетентності майбутніх фахівців з туризму.

Робота виконана відповідно до науково-дослідної тематики кафедри фізичного виховання та здоров'я Київського національного університету технологій та дизайну.

Сучасний етап розвитку вищої освіти в Україні характеризується відходом від тоталітарної уніфікації і стандартизації педагогічного процесу, інтенсивним переосмисленням цінностей, пошуками нового в теорії та практиці навчання і виховання. Основу інноваційних процесів в освіті складають дві важливі проблеми педагогіки – проблема вивчення, узагальнення і поширення передового педагогічного досвіду та проблема впровадження досягнень психолого-педагогічної науки в практику [3]. Результатом інноваційних процесів слугує використання теоретичних і практичних нововведень, а також таких, що утворюються на межі теорії і практики. Як вказує С. Ніколаєнко [5], розвиток освіти, тобто перехід її в новий якісний стан, не може бути здійснено інакше, ніж через освоєння інновацій, через інноваційні процеси. Інновації розглядаються сучасними дослідниками як істотний елемент розвитку освіти. Вони виражаються в тенденціях нагромадження і видозміни різноманітних ініціатив і нововведень в освітньому просторі, що у сукупності приведуть до більш або менш глобальних змін у сфері освіти і трансформації її змісту та якості. Ініціативи виникають у ході власної еволюції сфери освіти, у пошуку перспективних форм і засобів педагогічної діяльності, апробації нових технологій навчання. Ініціативи закріплюються при обміні і поширенні досвіду, у формуванні масових починів і соціальних рухів педагогів, у сфері яких відбувається становлення груп ініціаторів і новаторів, що генерують нові соціально-педагогічні, психологічні, проєктивні і соціокультурні ідеї як актуальні продуктивні зміни і цінності реального (існуючого) і ідеального (уявного конструйованого та ідеалізованого) освітнього простору. Інновації – це такі актуально значимі і системні процеси, які виникають на основі розмаїтості ініціатив і нововведень, що стають перспективними для еволюції освіти і позитивно впливають на її розвиток [11].

Нині поняття «інновація» трактується як нововведення чи введення нового, однак єдиних підходів щодо змісту категорій «інновація» та «нововведення» ще не вироблено. На початку ХХ століття розпочалося вивчення закономірностей нововведень в освітній галузі. Вченими досліджено ряд важливих аспектів педагогічної інноватики (В. Беспалько, М. Бургін, В. Гузеєв, І. Дичківська, М. Кларін та ін.). Однак пояснення суті педагогічних інновацій є дуже суперечливими. В педагогічній інтерпретації під інноваціями розуміють нововведення в педагогічній системі, удосконалення методики реалізації педагогічного процесу. Як стверджує В. Сластьонін, педагогічна інновація є цілісним процесом, розрахованим на створення нової форми освітньої практики, тобто це свідомо спроба покращити існуючу практику відповідно до певних бажаних цілей [9]. На відміну від традиційного навчання інноваційне має на меті не стільки формування певної суми знань, скільки забезпечення розвитку особистості студента, воно прагне врахувати індивідуальність, самотність, самоцінність кожної людини. В інноваційному навчанні суб'єктивний досвід студента, його здібності, інтереси, ціннісні орієнтації, інтелектуальні можливості є визначальними під час підбору цілей, змісту та методів навчання. На відміну від традиційного в інноваційному головною дійовою особою освітнього процесу є не викладач, а студент. Роль викладача – максимально виявити, оцінити, використати індивідуальні здібності студента, допомогти пізнати себе, самовизначитись і самореалізуватись. Вважаємо, що до найбільш пріоритетних і перспективних напрямів та методів упровадження інноваційних педагогічних технологій, що позитивно впливають на формування методичної компетентності майбутніх менеджерів туризму, на нашу думку, слід віднести модульно-розвивальне навчання, інформаційно-комунікаційні технології, метод проектів. Ці технології навчання відносяться до особистісно-орієнтованих педагогічних технологій, що забезпечують професійну і соціальну мобільність майбутнього фахівця, його конкурентоспроможність на ринку праці.

Модульна технологія навчання – це дидактична система, яка являє собою сукупність форм і способів організації та управління освітнім процесом з високим рівнем самостійності студентів на основі планомірно-поетапного засвоєння функціональних одиниць професійної діяльності [8]. За даними Н. Пастернак, «модульна технологія є особистісно орієнтованою технологією, де на чолі освітньої системи стоїть особистість студента, вона ж і є основною метою системи навчання» [5]. Модульне навчання реалізує новий підхід до організації професійної підготовки майбутніх фахівців з туризму і передбачає відхід від традиційної схеми «навчальний семестр, навчальний рік,

навчальний курс»; раціональний поділ навчального матеріалу дисципліни на модулі (логічно завершені частини теоретичних знань і практичних умінь з певної навчальної дисципліни) і перевірку якості засвоєння теоретичного і практичного матеріалу кожного модуля; перевірку якості підготовки студентів до кожного практичного чи семінарського заняття; використання широкої шкали оцінювання знань, підвищення об'єктивності оцінювання знань студентів; поєднання поточного і підсумкового контролю навчальних досягнень студентів із засобами безперервного самоконтролю; запровадження здорової конкуренції у навчанні; виявлення та розвиток творчих здібностей студентів. Важливою умовою реалізації кредитно-модульної технології у вищій освіті є можливість виділити основні наскрізні ідеї, на розкриття і засвоєння яких спрямований кожний модуль. До суттєвих переваг кредитно-модульної системи організації навчального процесу варто віднести застосування інтерактивних форм і методів роботи студентів під керівництвом викладача, індивідуалізацію навчання, цілеспрямовану роботу з самоосвіти в комп'ютерних класах, читальних залах, на об'єктах майбутньої професійної діяльності. Кредитно-модульна система інтегрує системний, діяльнісний та особистісно-орієнтований підхід до змісту професійної підготовки майбутнього спеціаліста. Системний підхід передбачає формування міжпредметного інтегративного змісту професійної підготовки майбутніх менеджерів туризму. Відзначимо, що система – це стійка взаємозалежна і взаємодіюча структура, властивості та дії якої не зводяться до суми властивостей і дій, які складають її елементи.

Таким чином, систематизація – це не просто упорядкування, виявлення структурних зв'язків, функціональних залежностей, формалізація, але й досягнення результату, коли ціле діє ефективніше суми своїх складових частин.

Діяльнісний підхід передбачає включення студента в діяльність на всіх етапах пізнання. Причому навчальна діяльність студента повинна виступати як його особиста і самостійна. Це означає, що основними її компонентами мають бути особисті навчально-пізнавальні мотиви, дії, цілепокладання, планування способів розв'язання навчальних завдань, а також самооцінка. Істотним моментом є рефлексія студентів відносно наявних у них знань, умов їх функціонування і застосування на основі самоаналізу. Особистісно-орієнтований підхід передбачає суб'єкт-суб'єктну взаємодію студента і викладача, опору на самостійну роботу студентів, максимальну індивідуалізацію процесу професійної підготовки, формування комплексу індивідуальних навчальних модулів у рамках цілісного процесу підготовки спеціаліста, можливість формування варіативних індивідуалізованих модульних програм.

Таким чином, модульна технологія передбачає реалізацію комплексної мети навчання: формування різнобічно розвинутої творчої особистості майбутнього менеджера туризму. Суттєве збагачення освітнього процесу у вищій освіті відбувається завдяки новим інформаційним технологіям. Майбутні фахівці з туризму повинні вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук професійно значущої інформації, вміти розв'язувати професійні завдання з використанням сучасних інформаційних технологій [10]. Проблема застосування нових інформаційних технологій у навчанні активно досліджується вченими у нашій країні протягом багатьох років (В. Андрущенко, В. Биков, М. Коляда, Л. Коношевський, В. Краснопольський та ін.). Нові інформаційні технології (НІТ) – це задана і керована процедура формування інформаційних процесів із використання певних інформаційних ресурсів, яка інструментально реалізована автоматизованими інформаційними або автоматизованими вимірювальними інформаційними системами [4].

Як зазначає С. Вітвицька, нові інформаційні технології можна більш точно визначити як технічні інформаційні технології, оскільки вони є «процесами підготовки і передачі інформації, засобами якої є комп'ютер та інші технічні засоби. Вони розвивають ідею програмованого навчання і відкривають дійсно нові, ще не досліджені варіанти навчання, пов'язані з унікальними можливостями сучасних комп'ютерів і телекомунікацій» [1].

Основу сучасних інформаційних технологій навчання складають електронно-обчислювальна техніка, програмно-методичне забезпечення і розвинені комунікаційні засоби. З використанням інформаційних технологій розширюються можливості самостійної роботи майбутніх менеджерів туризму. Її основу становить робота з навчальними програмами, тестуючими системами, інформаційними базами даних. Застосування нових інформаційних технологій у освітньому процесі сприяє активізації самостійної роботи майбутніх менеджерів туризму; формуванню інформаційно-комунікаційної компетентності та розвитку комунікативних здібностей; формуванню навичок аналітичної і дослідницької діяльності; розкриттю творчого потенціалу; відпрацюванню навичок і умінь, необхідних у професійній діяльності; формуванню вмінь приймати оптимальне рішення в складній ситуації; посиленню прагнення до самовдосконалення. Інформатизація професійної туристичної освіти пред'являє нові вимоги до професійних якостей і рівня підготовки фахівців. Опанування сучасних інформаційних технологій стає одним з основних компонентів професійної підготовки будь-якого фахівця, у тому числі і в області туризму, що вимагає розробки і впровадження в освітній процес

професійно орієнтованих програм і курсів, направлених на опанування основ необхідних знань і накопичення особистого досвіду їх використання у своїй професійній діяльності. У підготовці майбутніх менеджерів туризму важливим є не лише озброєння знаннями, але й розвиток умінь здобувати знання і використовувати їх у професійній діяльності [10]. Тому однією із продуктивних педагогічних технологій у формуванні професійно-методичної компетентності майбутніх менеджерів туризму ми вважаємо методіку проектування, в основі якої лежить інтеграція та безпосереднє застосування знань студентів, набутих під час практичної проектної діяльності. Нині в Україні спостерігається значне посилення уваги до методу проектів, а науковці почали відносити його до інноваційних педагогічних технологій, з якими людство ввійшло у нове тисячоліття. В «Українському педагогічному словнику» С. Гончаренка метод проектів – це організація навчання, за якою учні набувають знань і навичок у процесі планування й виконання практичних завдань – проектів, які поступово ускладнюються [11]. В. Гузєєв акцентує увагу на особистісно-орієнтованому підході і виокремлює такі ознаки проектної технології: самовмотивованість, що означає зростання зацікавленості роботою, її результатами завдяки врахуванню особистісних інтересів, здібностей, рівня підготовки; можливість вчитися на власному досвіді і досвіді інших у конкретній справі; позитивні емоції студентів завдяки отриманню реального продукту власної праці [2]. Метод проектів спрямований на те, щоб дати можливість всім, без винятку, студентам реалізувати свій творчий потенціал, свої особисті плани. Використання проектної технології у підготовці майбутніх менеджерів туризму має такі позитивні ознаки: акцентує увагу на процесі самостійного пізнання, самостійному досягненні поставленої мети; формує мотивацію навчання, поглиблює інтерес як проблеми навчання методиці спеціалізованих туристичних дисциплін, так і до власних можливостей щодо особистої участі у їх розв'язанні; формує навички орієнтації у сучасному інформаційному просторі. Провідною ознакою проектної технології є спрямованість на розвиток пізнавальних умінь майбутніх фахівців з туризму: самостійно відбирати та конструювати теоретичний матеріал у відповідності до поставлених завдань, орієнтування в інформаційному просторі, узагальнення та інтегрування знань, отриманих з різних джерел в процесі теоретичного і практичного навчання та презентування отриманих результатів. Участь у проектуванні призводить до розвитку дослідницьких та творчих якостей особистості, ініціативи, комунікативності, організаторських здібностей, здатності до самовизначення і цілеспрямованості. Участь у проектній діяльності надає можливість студентам самовдосконалюватися, а також

апробувати певну роль у системі відносин колективу учасників проекту (автор ідей, виконавець, учасник, організатор), або залишає право вибору на індивідуальну роботу, і в цьому разі виконавець проекту поєднує усі ролі в одній особі. Використання методу проектів сприяє ефективній підготовці майбутнього конкурентоспроможного фахівця, який завдяки виконанню суспільно корисних завдань набуває власної думки щодо розв'язання професійних завдань та почуття відповідальності, вміє правильно будувати діалог з іншими спеціалістами, орієнтуватися в сучасному інформаційному просторі.

Аналіз наведених підходів дає підставу стверджувати, що сутність методу проектів полягає у використанні проектних завдань, зорієнтованих на інтеграцію інтелектуальної діяльності з практичною діяльністю у різних галузях. Відзначимо, що важливою ознакою методу проектів є активна взаємодія усіх учасників освітнього процесу. Студенти і викладачі виступають як рівноправні суб'єкти навчання. Акцент у процесі набуття знань зміщується з передачі-репродукції на творчий рівень їх застосування. У цілому під час роботи над проектом викладач виконує такі функції: допомагає і спрямовує студентів у пошуках необхідних джерел інформації; сам є джерелом інформації; координує весь процес; заохочує і підтримує студентів; виступає учасником проекту; здійснює постійний зворотній зв'язок з метою забезпечення успішності у роботі над проектом.

Висновки. Впровадження інноваційних педагогічних технологій навчання у вищі навчальні заклади України сприяє поліпшенню професійної підготовки фахівців з туризму, враховує досягнення студентів в навчальній діяльності та робить їх мобільними на європейському освітньому просторі.

Таким чином, підсумовуючи усе викладене вище, зазначимо, що інноваційні педагогічні технології є ефективним засобом формування професійно-методичної компетентності майбутніх менеджерів туризму.

Перспективи подальших розвідок будуть спрямовані на практичну розробку комп'ютерних і мультимедійних навчальних програм як ефективного засобу інноваційних педагогічних технологій у формуванні готовності майбутнього менеджера туризму до ефективної професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: Метод посіб. для студентів магістратури / С. С. Вітвицька. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.

2. Гузеев В. В. Планирование результатов образования и образовательная технология / В. В. Гузеев. – М.: Народное образование, 2000. – 240 с.
3. Євтух М. Б. Забезпечення якості вищої освіти – важлива умова інноваційного розвитку держави і суспільства / М. Б. Євтух, І. С. Волощук // Педагогіка і психологія. – 2008. – № 1 (58). – С. 70-74.
4. Згуровський М. З. Вступ до комп'ютерних інформаційних технологій: навч. посіб. / М. З. Згуровський, І. І. Коваленко, В. М. Михайленко. – К. : Вид. Європ. Ун-ту, 2003. – 265 с.
5. Ніколаєнко С. М. Стратегія розвитку України: початок ХХІ століття / С. М. Ніколаєнко. – К. : Знання, 2006. – 253 с.
6. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (факти, роздуми, перспективи) / В. Г. Кремень. – К. : Грамота, 2003. – 216 с.
7. Павко А. І. Інноваційні педагогічні технології в контексті євроінтеграційних тенденцій у сфері вищої освіти України / А. І. Павко // Трибуна. – 2006. – №9-10. – С. 22–23.
8. Пастернак Н. О. Модульна технологія навчання у вищих педагогічних закладах освіти / Н. О. Пастернак // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. – 2005. – №4. – С. 32–36.
9. Слостенин В. А. Педагогіка : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. А. Слостенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов; Под ред. В. А. Слостенина. – М. : Издательский центр «Академия», 2002. – 576 с.
10. Тимошенко О. В. Оптимізація професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури : монографія / О. В. Тимошенко. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – 421 с.
11. Український педагогічний словник / За ред. С. У. Гончаренка. — К. : Либідь, 1988. — 636 с.

СРЕДСТВА ИННОВАЦИОННЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ МЕНЕДЖЕРОВ ТУРИЗМА

ДУДОРОВА Л.

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Цель: обоснование педагогических условий использования инновационных технологий как средства формирования профессионально-методической компетентности будущих специалистов по туризму.

Методика. Анализируется проблема внедрения средств инновационных педагогических технологий в профессионально-методическую подготовку будущих менеджеров туризма. Основу инновационных процессов в образовании составляют: проблема

изучения, обобщение и распространение передового педагогического опыта, проблема внедрения достижений психолого-педагогической науки в практику.

Результаты. Рассмотрены наиболее приоритетные и перспективные направления и методы использования инновационных педагогических технологий, которые положительно влияют на формирование методической компетентности будущих учителей.

Научная новизна. Выделено модульно-развивающее обучение, средства информационно коммуникационных технологий, метод проектов.

Практическая значимость. Личностно ориентированные педагогические технологии обеспечивают профессиональную и социальную мобильность будущего специалиста, его конкурентоспособность на рынке труда.

Ключевые слова: педагогические технологии, менеджер туризма, кредитно-модульная система, метод проектов, подготовка.

MEANS OF INNOVATIVE PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN PREPARATION OF FUTURE MANAGERS OF TOURISM.

DUDOROVA L.

Kyiv National University of Technologies and Design

Purpose. Pedagogical terms are certain in the decision of innovative technologies in post means formation in professionally methodical competence of future specialists of tourism.

Methodology. The problem of introduction of facilities of innovative pedagogical technologies is analysed in professionally methodical preparation of future managers of tourism. Basis of innovative processes in education is made: problem of study, generalization and distribution of front-rank pedagogical experience.

Findings. In addition, problem of introduction of achievements to pedagogical sciences in practice was considered. The most perspective directions and methods of the use of innovative pedagogical technologies are considered. They positively influence on forming of methodical competence of future managers of tourism.

Originality. Among directions, it is selected module-developing teaching, facilities informatively of communication technologies, method of projects.

Practical Value. It is marked that the personality oriented pedagogical technologies provide professional and social mobility of future specialist, his competitiveness at the market of labour.

Key words: pedagogical technology, tourism manager, credit-modular system, method of project preparation.